

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЖУРНАЛІСТИКИ

УДК 81'373.47:316.774

DOI <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2024.1.2/28>

Герасимович В. А.

Маріупольський державний університет

Мединська О. Я.

Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

Слюсаренко К. В.

Державний університет економіки і технологій

ФЕЙКОВІ НОВИНИ ТА ДЕЗІНФОРМАЦІЯ В УМОВАХ ВІЙНИ: СТРАТЕГІЇ РОЗПОВСЮДЖЕННЯ, ВПЛИВ НА СУСПІЛЬСТВО

В епоху інформаційних технологій та глобалізації сучасне суспільство стикається з новими викликами, які пов'язані із поширенням фейкових новин та дезінформації, особливо під час війни. Розповсюдження неправдивої інформації стає питанням національної безпеки та ключовим інструментом впливу на громадську думку й динаміку міжнародних відносин. Фейкові новини є ефективним засобом для систематичного маніпулювання масовою свідомістю та формування негативного образу країни в глобальному співтоваристві.

Це явище визначає парадигму інформаційної безпеки та висуває перед суспільством завдання боротьби з дезінформацією на всіх рівнях. Важливість правильного інформування та встановлення довіри до джерел інформації набуває критичного значення в умовах, коли маніпуляції фактами можуть суттєво вплинути на події в країні та визначити ставлення до них у світі.

З поширенням фейкових новин та дезінформації виникає нагальна потреба розуміти й протидіяти цим явищам, розробляти та впроваджувати ефективні стратегії боротьби. Стаття присвячена вивченню проблеми фейкових новин та дезінформації в умовах війни, зосереджуючись на стратегіях їх розповсюдження та впливі на суспільство. Дослідження включає аналіз різноманітних каналів поширення дезінформації, таких як соціальні мережі, медіаплатформи.

У статті проаналізовано вплив фейкових новин на формування громадської думки, політичний ландшафт та загальну безпеку суспільства. Розглянуто, як дезінформація може викликати розколи в суспільстві, підсилювати ворожнечу та негативно впливати на психологічний стан громадян. Крім того, визначено можливі шляхи боротьби з цим явищем, включаючи розвиток критичного мислення, підвищення медіаграмотності та впровадження ефективних механізмів фактчекінгу.

Дослідження базується на аналізі конкретних прикладів фейкових новин у різних воєнних конфліктах та використовує інтердисциплінарний підхід, об'єднуючи аспекти журналістики, політології, психології. Отримані результати можуть стати основою для вдосконалення стратегій протидії фейковим новинам та дезінформації в умовах війни Росії проти України.

Ключові слова: *фейкові новини, дезінформація, інформаційні технології, війна, національна безпека, критичне мислення, медіаграмотність, фактчекінг.*

Постановка проблеми. В умовах війни фейкові новини та дезінформація стають важливим інструментом для досягнення стратегічних цілей.

Сприяючи розповсюдженню неправдивої інформації та маніпуляціям, вони не лише спотворюють об'єктивну картину подій, але й впливають

на суспільну думку та реакцію громадськості. Військові конфлікти надають ідеальний контекст для зростання фейкових новин, оскільки страх, неспокій та необхідність швидкої інформації зробили суспільство більш схильним до прийняття неперевіреної інформації.

Важливо відзначити, що такі стратегії розповсюдження фейкових новин мають серйозні наслідки для безпеки та стабільності. Наприклад, спотворена інформація щодо воєнних подій може спричинити паніку серед населення, або навіть призвести до прийняття неправильних рішень зі сторони політичних та військових лідерів. Крім того, фейкові новини послаблюють довіру до владних структур та медіа, що загострює політичні та соціальні конфлікти.

Ставлячи перед собою завдання вивчення стратегій розповсюдження фейкових новин у воєнний час, необхідно звернути увагу на різноманітні аспекти цього явища. По-перше, варто визначити основні джерела та механізми поширення фейкових новин, включаючи соціальні мережі, інформаційні агентства й російську пропаганду. По-друге, необхідно вивчити цільові аудиторії та їхню мотивацію для сприйняття фейкових новин. По-третє, важливо розробити стратегії протидії цьому явищу, які б охоплювали як технічні, так і соціальні аспекти. Усвідомлення цих аспектів дозволить розробити ефективні стратегії боротьби з фейковими новинами та дезінформацією в умовах війни, що сприятиме збереженню безпеки, стабільності та захисту прав людини.

З початку 2014 року, коли розпочалась війна на Сході України, Російська Федерація активно використовує фейки в інформаційному просторі. Це становить серйозну загрозу інформаційній безпеці України, оскільки впливає на свідомість широкої аудиторії, і, отже, важливо спростовувати такі неперевірені повідомлення, щоб уникнути паніки в суспільстві.

Одним із пріоритетів державної політики України є боротьба з дезінформацією. В країні діє спеціальний Центр при Раді національної безпеки й оборони України, який веде протидію дезінформації шляхом спростування неправдивих новин і заяв. Весь державний інформаційний курс у період повномасштабної воєнної агресії з боку Російської Федерації спрямований на захист інформаційного простору нашої держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості дезінформації та фейкових повідомлень були предметом досліджень як українських, так і зарубіжних вчених. У науковому дискурсі артику-

лювалися питання природи дезінформації, фейкового контенту переважно в контексті інформаційної війни. Так, дослідники О. Мельникова-Курганова, Є. Калниболотська, Г. Почепцов вивчали маніпулятивні аспекти комунікації в умовах війни та використання агресивної пропаганди для психологічного тиску на суспільство. На думку Г. Почепцова, традиційно існує два шляхи інформаційного впливу: один на одного та один на багатьох. Вони зливаються воедино, коли з екрана лунає голос людини, наділеної довірою або владою. Один на багатьох сприймається як один на одного, оскільки телебачення створює відчуття особистого звертання. Спосіб персоналізації активно використовується у соціальних медіа для цільової аудиторії [9, с. 115].

О. Мельникова-Курганова серед різних способів інформаційного впливу виділяє такі явища, як інформаційні атаки на мобільний зв'язок, дії в інтернеті для поширення чи заміни необхідних повідомлень, блокування або приглушення сигналу для видалення контенту. Дослідниця зазначає, що трансформація методів інформаційного впливу залежить від умов, у яких розповсюджується інформація та від простору: інформаційного, віртуального та фізичного. Серед загальних тенденцій О. Мельникова-Курганова виокремлює агресивність повідомлень, використання різних каналів комунікації, застосування дезінформації та деструктивних наративів [6, с. 114].

На думку Є. Калниболотської, одним із ключових аспектів ведення війни в інформаційному просторі є пропаганда, яка відіграє значну роль і може мати як позитивні, так і негативні наслідки. Під час російсько-української війни РФ використовує негативну пропаганду, спрямовану на створення інформаційної ізоляції та формування у росіян вузького бачення ситуації [4, с. 51]. Ця пропаганда обмежує доступ до зовнішніх джерел інформації, створюючи однобічне сприйняття подій.

Дослідники І. Мудра та Р. Черниш розглядали поняття «фейк» як один з інструментів негативного впливу на національну безпеку України в умовах ведення війни. І. Мудра окреслює методи, за допомогою яких можна ідентифікувати фейкові новини, а саме: перевірка джерела інформації, аналіз сумнівних заголовків, оцінка тональності новини, перевірка автора матеріалу, виявлення шаблонів [8, с. 186]. Р. Черниш зазначає, що ефективна боротьба з дезінформацією, включаючи застосування правових механізмів, є надзвичайно важливим завданням для українського державного апарату, зокрема для працівників спеціальних служб [12, с. 112].

Враховуючи інтенсивність продукування дезінформації, необхідно дослідити фейки та дезінформацію як складові сучасної війни, визначити специфіку її застосування та психологічні аспекти сприйняття. Більшість досліджень спрямовані на розробку механізмів виявлення фейкового контенту, але також потребують уваги питання запобігання їх появі та пошуку превентивних заходів для боротьби з дезінформацією як з боку держави, так і в інформаційному просторі громадської комунікації.

Постановка завдання. Мета дослідження полягає в аналізі стратегій поширення фейкових новин та їх впливу на суспільство в умовах війни.

Методологія дослідження передбачає використання системного підходу до дослідження проблеми фейкових новин та дезінформації в умовах війни, що дозволяє отримати комплексне уявлення про її сутність та вплив на суспільство. Початковим етапом дослідження є моніторинг сучасних наукових розвідок про природу фейків та дезінформації, зокрема в контексті воєнних конфліктів. Це дозволяє отримати об'єктивне уявлення про стан проблеми та встановити різноманітні підходи до її вивчення.

Далі проаналізовано приклади фейкових новин у різних воєнних конфліктах, зокрема в контексті російсько-української війни, для виявлення конкретних механізмів та стратегій розповсюдження дезінформації та її впливу на суспільство. Для глибшого розуміння проблеми використовується інтердисциплінарний підхід, що об'єднує

аспекти журналістики, політології та психології, що дозволяє розглянути проблему з різних точок зору. На основі отриманих результатів розроблено та запропоновано ефективні стратегії боротьби з фейковими новинами та дезінформацією в умовах війни. Ці стратегії ґрунтуються на розвитку критичного мислення, підвищенні медіаграмотності та впровадженні ефективних механізмів перевірки достовірності контенту.

Виклад основного матеріалу. Проблема фейкових новин та дезінформації в контексті війни, зокрема з початком збройної агресії Росії проти України у 2022 році, стає глобальною загрозою, що ставить під питання стабільність та безпеку націй, а також призводить до погіршення міжнародних відносин. Боротьба з фейковими новинами та дезінформацією вимагає активних заходів зі сторони міжнародних організацій та громадянського суспільства, а також свідомого підходу користувачів інтернету до перевірки достовірності інформації перед її поширенням. Умови війни створюють плідний ґрунт для розповсюдження фейкових новин та дезінформації, що може бути зумовлене різноманітними причинами (див. рисунок 1).

Використання фейків для формування певного ставлення громадськості до воєнних подій. Ця стратегія спрямована на маніпулювання громадською думкою та появу певних реакцій серед населення. Розповсюдження фейкових новин сприяє створенню внутрішньополітичних напружень та ілюзії загрози зсередини для маніпулювання внутрішньополітичною ситуацією.

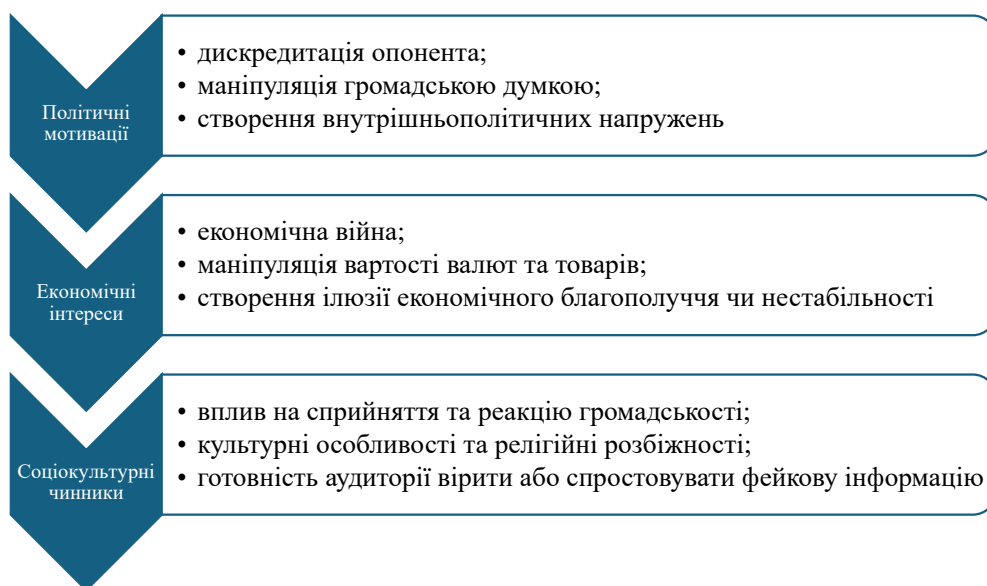

Рис. 1. Причини розповсюдження фейкових новин та дезінформації

Наратив про втому Заходу від війни та про послаблення його підтримки став активно просуватися у 2023 році. Експерти у всьому світі підкреслюють, що такою пропагандою Росія намагається розколоти суспільство на Заході та всередині України. Навіть при постійних нагадуваннях партнерів про те, що вони продовжуватимуть підтримувати Україну, кількість українців, які вірять у «втому» Заходу, зросла з 15% у вересні 2022 року до 30% у жовтні 2023 року [11].

Фейкові новини використовуються як інструмент економічної війни, де активно в інфопросторі поширюється дезінформація про руйнування економіки опонента. Це призводить до падіння інвестицій та погіршення фінансового стану, що має далекосяжні наслідки для реальної економічної ситуації та спричиняє втрати в економічному секторі. Неправдива інформація про обмінні курси чи ціни на сировину використовуються для отримання конкурентної переваги та впливу на фінансові ринки, інвестиційний клімат. Фейки можуть розповсюджуватися для створення ілюзії економічного добробуту чи загрози нестабільності, що визначає рішення інвесторів, споживачів та міжнародних партнерів та дозволяє використовувати цю ситуацію в своїх економічних інтересах.

Санкції проти Росії були запроваджені ще з 2014 року після анексії Криму та в основному спрямовувалися на окремих осіб, які відіграли ключову роль у війні. Список санкцій включав керівників і депутатів російського парламенту, радників президента РФ, підприємців, артистів, а також деякі банки та приватні компанії. Тоді обмеження не зачіпали життя всіх громадян, проте зараз ситуація змінилася. Навіть при тотальних санкціях, що охоплюють всю країну, Росія не припиняє спроб переконати світ та своїх громадян, що санкції не такі ефективні.

Федеральні медіа для зарубіжної аудиторії стверджують, що санкції не працюють і навіть завдають більших збитків європейцям та американцям, ніж самій Росії. Активно просувається ідея, що 71% британських компаній мають значні фінансові втрати через антиросійські санкції. Зазначається, що це сталося через втрати у постачанні товарів та сировини. Однак, на місцевому рівні, де цензура менш ефективна, вплив війни та санкцій відчувається зовсім інакше. Наприклад, за даними аналітичного центру Picodi.com, ціни на овочі та фрукти в Росії зросли на 27% [7].

Соціокультурні чинники визначають спосіб сприйняття та реакцію громадськості на інформацію. Це включає формування певних настанов, стереотипів та цінностей, які формують реак-

цію аудиторії на фейкові новини. Соціокультурні аспекти використовують для створення конфліктів, посилення дезінформації, оскільки вони впливають на сприйняття подій та визначення «своїх» і «чужих». Наприклад, наприкінці року російські пропагандисти розповсюджували фейк про те, що прихожан Української православної церкви Московського патріархату змусять перехрещуватися в Православній церкві України [11].

Вплив фейкових новин в умовах війни на суспільство має наслідки, які можуть відчутно відбитися на різних рівнях громадського життя. Надмірне поширення дезінформації породжує невпевненість у правдивості інформації, що сприяє появі альтернативних, ненадійних джерел інформації та підриває основи демократичного суспільства. Під час війни в Сирії режим президента Башара Асада та його союзники використовували фейкові новини для маніпулювання інформаційним простором. Один із прикладів – вигадана історія про хімічну атаку в Думі 7 квітня 2018 року. Ця дезінформаційна кампанія стверджувала, що хімічна атака була організована опозиційними силами, а не режимом Асада, однак була спростована міжнародними службами та фахівцями з хімічної безпеки. Такі фейкові новини не лише збентежили громадськість та стали причиною міжнародної напруженості, але й нівелювали довіру до офіційних джерел інформації, ускладнюючи об'єктивну оцінку подій в регіоні.

Фейки в умовах війни посилюють конфліктні ситуації та сприяють ескалації напруги в суспільстві. Штучно створені інформаційні конфлікти призводять до розколу, ворожнечі та непорозумінь між різними групами населення, що стає небезпечною передумовою для загострення реальних воєнних дій. Один із прикладів ескалації конфлікту за допомогою фейкових новин стосується війни в Сирії. Інформаційні агентства використовували фальшиві звіти та маніпулювали фотографіями для того, щоби поглибити поділ між різними релігійними та етнічними групами.

Фейкові новини у сучасному світі не лише впливають на внутрішньополітичні процеси країн, але й стали важливим інструментом впливу на геополітичну ситуацію. Завдяки глобальному розповсюдженню інформації через соціальні мережі та інші медіа вони отримали унікальні можливості для швидкого поширення, що відображається на міжнародному рівні.

Одним із ключових аспектів впливу фейкових новин на геополітичну ситуацію є їхня роль у формуванні образів країн та лідерів. Маніпулювання інформацією спричиняє спотворення

міжнародного сприйняття та порушує відносини між державами. Фейкові новини використовують для дискредитації політичних діячів, спотворення реальності конфліктів та зміни глобального бачення подій.

Штучно створені або підсилені інформаційні конфлікти призводять до напруження міжнародних відносин, порушуючи геополітичну стабільність та безпеку. Фейкові новини можуть визначати розвиток дипломатичних стосунків та міжнародних переговорів, підриваючи довіру між державами та глобальними гравцями.

Під час анексії Криму у 2014 році російські медіа та інформаційні ресурси активно поширювали фейкові новини. Один із прикладів – розповсюдження інформації про те, що українські військові мають намір здійснити напад на російськомовне населення Криму. Цей фейк створював образ українців як загрози для російськомовних громадян, що виправдовувало агресивні дії Росії. Такі фейкові інформаційні кампанії не лише сприяли розпалюванню конфлікту та створенню штучних напружень між країнами, а й вплинули на реакцію міжнародної спільноти. Хибні твердження про загрозу російськомовному населенню були використані для виправдання порушення суверенітету України та втручання у її внутрішні справи Росією.

Ще одним прикладом впливу фейкових новин на геополітичну ситуацію є катастрофа МН17. Після збиття малайзійського авіалайнера МН17 17 липня 2014 року неподалік Донецька, російські медіа розповсюджували неправдиві новини про теорію змови, які були спрямовані на те, щоби від-

вести увагу від Росії та перекласти відповідальність за цю трагедію на Україну. Фейки виглядали як офіційні заяви або викривлені дані для спричинення плутанини та зміни курсу розслідування. Зокрема, були поширені фейкові новини про те, що МН17 був збитий українським винищувачем для дискредитації Росії.

Стратегії розповсюдження фейкових новин та дезінформації в умовах війни максимізують свою ефективність шляхом використання різноманітних методів та технологій. Серед них можна виділити такі прийоми, як активне використання соціальних мереж і вебплатформ, методів психологічного впливу на аудиторію (емоційне збурення чи залякування, вплив на алгоритми пошуку та рекомендацій платформ). Такі підходи дозволяють максимально ефективно використовувати потенціал масового засвоєння фальшивої інформації та впливати на громадську думку з мінімальними зусиллями (див. рисунок 2).

Росія та Україна використовують соціальні мережі та медіаплатформи для активного формування та поширення своїх наративів про війну. Обидві сторони використовують соціальні мережі «Фейсбук», «Твітер», «TikTok», «Ютуб» для просування власного контенту щодо воєнних дій. Наприклад, лише за перший тиждень війни відео з різних джерел у тійкоці із тегом #росія та #Україна зібрали 37,2 млрд і 8,5 млрд переглядів відповідно [1].

Використання ботів та автоматизованих систем є важливим елементом стратегії поширення фейкових новин в умовах війни. Зловмисники створюють автоматизовані облікові записи, відомих

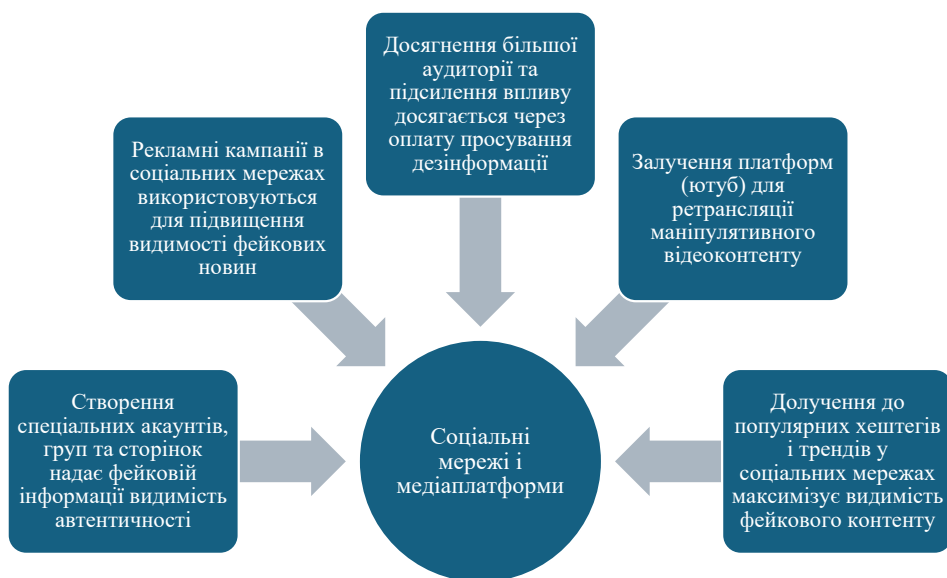

Рис. 2. Роль соціальних мереж і медіаплатформ у поширенні фейків

як боти, які взаємодіють із користувачами в соціальних мережах та інших онлайн-платформах. Ці боти можуть мати аватари, виглядати як реальні особи, але їхня діяльність зазвичай координується централізованою командною структурою. Боти швидко поширюють фейкові новини, коментують публікації та взаємодіють із реальними користувачами, створюючи враження об'єктивності та активності у громадському обговоренні.

Зловмисники використовують боти для масштабування впливу, де один бот може створити враження, ніби певну ідею або позицію підтримує велика група осіб, що впливає на громадську думку та формування тенденцій в інтернет-спільноті. Крім того, боти активно взаємодіють із трендами, хештегами чи актуальними темами, роблячи їх більш помітними. Це відбувається за допомогою чималої кількості коментарів, лайків, ретвітів тощо. Під час анексії Криму Росією у 2014 році та подій на Сході України спостерігалася активна інформаційна війна, де соціальні мережі використовувалися для формування різних наративів. Російські боти та «тролі фабрики» (організовані групи для масового створення контенту та коментарів) використовували твітер, фейсбук та інші соціальні мережі для поширення пропаганди, яка підтримувала офіційну російську позицію. Ці боти автоматично публікували повідомлення, коментарі та матеріали, які ґрунтувалися на дезінформації та перекрученні подій. Вони підтримували ідею, що на Донбасі відбувається громадянська війна, звинувачували українські владні структури.

Твітер фіксує та протидіє масштабному використанню ботів, автоматизованих систем для поширення дезінформації в умовах війни Росії проти України. Вже у перші тижні після повномасштабного російського вторгнення платформа заблокувала 100 акаунтів, які розміщували проросійські хештеги та пропагандистські тези, такі як #istandwithputin. Експерт Квінслендського технологічного університету Тім Грем використав інструмент Botometer та розглянув 16,513 проросійських акаунтів, більшість з яких були створені наприкінці 2021 року чи на початку 2022 року. Botometer використовує алгоритм штучного інтелекту, щоб відрізнити облікові записи ботів від реальних, аналізуючи структуру облікового запису, друзів користувача, його мову, уподобання. Результати аналізу констатували, що багато акаунтів отримали високі бали за ознаками, що свідчать про ботівську природу. Зокрема, 870 акаунтів отримали максимальний бал, а ще 9,423 отримали 0,8 або більше [2].

Технологічні аспекти стратегій розповсюдження фейкових новин охоплюють використання алгоритмів, машинного навчання та штучного інтелекту для підвищення ефективності та створення враження більш персоналізованого та автентичного контенту. Зловмисники застосовують алгоритми та машинне навчання для аналізу поведінки користувачів, щоб визначити їхні інтереси та схильності. Технології обробки природної мови (NLP) застосовуються для створення текстового контенту, який виглядає автентичним, а також ускладнює виявлення дезінформації алгоритмами та фільтрами. Використання рекомендаційних систем та аналіз даних дозволяє зловмисникам адаптувати фейкові новини до інтересів та переконань різних груп, збільшуючи ймовірність їх поширення. Застосування алгоритмів психологічного впливу надає можливість створювати враження широкого інтересу чи підтримки, що впливає на загальну думку та настрій суспільства.

Технологічні аспекти стратегій розповсюдження фейкових новин часто включають використання дипфейків як ефективного інструменту російської пропаганди. Наприклад, наприкінці червня 2022 року стало відомо про дипфейкове спілкування мерів Мадрида та Берліна із дипфейковим мером Києва Віталієм Кличком. У січні 2023 року пропагандисти використали дипфейк-відео з колишнім народним депутатом та колишнім Генеральним прокурором Юрієм Луценком для того, щоби продемонструвати складне становище Збройних сил України біля м. Бахмута [3]. Дипфейки також використовуються для закликів до непокори владі. У листопаді 2023 року було створено дипфейкове відеозвернення Головнокомандувача Збройних сил України Валерія Залужного, у якому він закликає українців вийти на площі та відмовитися виконувати «злочинні накази влади» [5].

Для ефективної боротьби з поширенням дезінформації в сучасному інформаційному середовищі необхідні комплексні заходи, які охоплюють не лише технічні аспекти, але й соціально-політичні та освітні ініціативи (див. рисунок 3).

Національні та міжнародні організації повинні співпрацювати у створенні просвітницьких кампаній та програм, спрямованих на підвищення медіаграмотності населення. Важливо залучати до цього процесу медійних експертів, журналістів та представників громадськості для спільної роботи щодо виявлення дезінформації. Науковці, дослідники та спеціалісти з інформаційної безпеки також повинні активно брати участь у розробці стратегій протидії фейкам та дезінформа-

Рис. 3. Шляхи протидії дезінформації

ції. Необхідно підтримувати незаангажовані та незалежні медіа, які здатні об'єктивно та професійно висвітлювати події, а також контролювати владу та інші соціальні інституції. Підтримка журналістської етики та свободи слова є ключовим елементом у забезпеченні інформаційної безпеки та демократії.

Медіаграмотність, критичне мислення та фактчекінг є інструментами протидії дезінформації. Медіаграмотність передбачає здатність визначати надійні джерела інформації, розрізняти об'єктивні новини від спроб впливу, розуміти вплив медіа на формування поглядів суспільства. Критичне мислення, як навичка аналізу та оцінки інформації, допомагає розуміти різні точки зору, розрізняти факти від думок і уникати необґрунтованих тверджень. Фактчекінг охоплює перевірку правдивості інформації та виявлення маніпуляцій.

За допомогою передових технологій та аналітичних методів можна ефективно виявляти та боротися з поширенням дезінформації. Машинне навчання та аналіз тексту використовують для класифікації новин на достовірні та потенційно фейкові. Аналіз семантики допомагає виявляти

розбіжності та аномалії у використанні слів та фраз, що свідчить про фейкові новини.

Робота з великими обсягами даних (Big Data) включає моніторинг соціальних мереж для збору та аналізу інформації, де часто поширюються фейкові новини. Алгоритми виявляють патерни поширення дезінформації та ідентифікують джерела, які часто розповсюджують неправдиву інформацію. Застосування блокчейн-технологій включає перевірку автентичності джерел інформації через створення безпечних записів. Аналітика зображень і відео виявляє фото- та відеомонтаж за допомогою алгоритмів, які аналізують ознаки ретуші, перекладання об'єктів та інші аномалії. Перевірка походження зображень за допомогою геолокації та аналізу метаданих допомагає визначити їхню автентичність.

Висновки. Сучасні технології дозволяють зловживати інформаційним простором, використовуючи фейкові новини як ефективний інструмент впливу на громадян та міжнародну спільноту. В цьому контексті постає нагальна потреба розвивати комплексні стратегії протидії дезінформації, важливими елементами яких є законодавчі ініціативи, розвиток технологічних інновацій для виявлення фейкових новин, а також освітні програми для підвищення медіаграмотності серед населення.

Перспективи подальших досліджень щодо боротьби з дезінформацією в умовах війни включають вивчення психологічних аспектів сприйняття інформації в період конфліктів, аналіз впливу соціальних мереж на поширення фейкових новин, а також вдосконалення технічних засобів для виявлення та блокування дезінформаційного контенту. Розвиток міжнародної співпраці для обміну найкращими практиками щодо протидії дезінформації в умовах війни також визначається як релевантний напрямок подальших досліджень.

Список літератури:

1. Бровінська М. В. Соціальні мережі та штучний інтелект формують глобальні наративи про війну в Україні. Як їх використовують українці та росіяни – аналітика від Foreign Policy. URL: <https://dev.ua/news/sotssety-1661411848> (дата звернення: 25.01.2024).
2. Даниленко Ю. Як російські ботоферми воюють проти України. URL: <https://speka.media/yak-rosiiski-botofermi-voyuut-proti-ukrayini-pkwrdr> (дата звернення: 23.01.2024).
3. Задирака К., Півторак О. Штучний інтелект і дезінформація: як російський агітпроп використовує дипфейки у війні з Україною. URL: <https://ms.detector.media/propaganda-ta-vplivi/post/33631/2023-12-01-shtuchnyy-intelekt-i-dezinformatsiya-yak-rosiysky-agitprop-vykorystovuie-dypfeyky-u-viyni-z-ukrainoyu/> (дата звернення: 25.01.2024).
4. Калниболотська Є. В. Забезпечення інформаційної безпеки України в соціальних мережах в умовах повномасштабної воєнної агресії Російської Федерації проти України. Київ : Національний авіаційний університет, 2022. 69 с.

5. Котубей О. І. Про що цього року брехала Росія: фейки, дезінформація та вкиди про російсько-українську війну і як їм протидіяти. URL: <https://suspilne.media/culture/636550-pro-so-cogo-roku-brehala-rosia-fejki-dezinformacia-ta-vkidi-pro-rosijsko-ukrainsku-vijnu-i-ak-im-protidiati/> (дата звернення: 25.01.2024).
6. Мельникова-Курганова О. С. Сучасні інформаційні війни: соціокомунікаційний аспект. Монографія «Актуальні проблеми масмедіа». Київ : Національний авіаційний університет, 2023. С. 93–114.
7. Міський В. В. Новий голодомор, борги для онуків через ленд-ліз та інші фейки розпропаганди. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/09/8/691280/> (дата звернення: 25.01.2024).
8. Мудра І. М. Поняття «фейк» та його види у ЗМІ. *Теле-тародіожурналістика*. 2016. Вип. 15. С. 184–188.
9. Почепцов Г. Токсичний інфопростір. Як зберегти ясність мислення і свободу дії. Харків : Виват, 2021. 384 с.
10. Топ абсурдних російських фейків про Україну за час повномасштабної війни. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2023/05/12/infografika/bezpeka/top-absurdnyx-rosijskux-fejkiv-pro-ukrayinu-chas-povnomashtabnoyi-vijny> (дата звернення: 24.01.2024).
11. Фейки про конфлікт у владі та втому Заходу: скільки українців вірять у російську пропаганду? URL: <https://visitukraine.today/uk/blog/2759/feiki-pro-konflikt-u-vladi-ta-vtomu-zaxodu-skilki-ukrainciv-viryatu-rosiisku-propagandu> (дата звернення: 23.01.2024).
12. Черниш Р. Ф. Фейк як один із інструментів негативного впливу на національну безпеку України в умовах ведення гібридної війни. *Часопис Київського університету права*. 2019. № 2. С. 109–114.

Herasymovych V. A., Medynska O. Ya., Slyusarenko K. V. FAKE NEWS AND DISINFORMATION IN WARTIME: DISSEMINATION STRATEGIES AND IMPACT ON SOCIETY

In the age of information technologies and globalization, contemporary society faces new challenges related to the spread of fake news and disinformation, especially in times of war. The dissemination of false information is increasingly deemed a matter of national security and a crucial instrument for influencing public opinion and influencing the dynamics of international relations. Fake news becomes an effective means of systematically manipulating mass consciousness and shaping a positive or negative image of the country in the global community.

This phenomenon defines the paradigm of information security and challenges society to combat disinformation at all levels. The importance of accurate information and building trust in information sources becomes critical in situations where manipulation of facts can significantly impact events within the country and determine their perception in the world.

With the proliferation of fake news and disinformation, there is an urgent need to understand and counter these phenomena, to develop and implement effective strategies to combat them. This article examines the problem of fake news and disinformation in the context of war, focusing on the strategies of their dissemination and their impact on society. The research includes an analysis of different channels of spreading disinformation, such as social networks, media platforms.

The article analyses the impact of fake news on the shaping of public opinion, the political landscape and the overall security of society. It examines how disinformation can cause divisions in society, increase hostility and negatively affect the psychological well-being of citizens. Additionally, potential ways to combat this phenomenon are identified, including the development of critical thinking, increased media literacy, and the implementation of effective fact-checking mechanisms.

The research is based on the analysis of specific examples of fake news in different wartime conflicts and uses an interdisciplinary approach, combining aspects of journalism, political science and psychology. The results can serve as a basis for further refining strategies to counter fake news and disinformation in the context of Russia's war against Ukraine.

Key words: *fake news, disinformation, information technologies, war, national security, critical thinking, media literacy, fact-checking.*